

ВИКОРИСТАННЯ ПРАКТИЧНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ПІЗНАЄМО ПРИРОДУ»

Кривець Павло Ігорович
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

Астахова Лариса Євгенівна,
к.б.н., доцент,

Константиненко Людмила Анатоліївна
к.б.н., доцент,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Сучасна система освіти спрямована на розвиток особистості, здатної до критичного мислення, самостійного прийняття рішень, творчого підходу до виконання різноманітних завдань, спроможної застосовувати отримані знання у різноманітних життєвих ситуаціях. Реалізація цього напрямку, зокрема, забезпечується шляхом використання практичних методів навчання на уроках інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» (5-6 класи), що належать до активної форми роботи під час якої здобувачі освіти здійснюють пошук та аналізують інформацію про закономірності живої та неживої природи, залучаються до дослідження різноманітних природних об'єктів та явищ, навчаються правилам поведіння у навколишньому середовищі.

Навчання є способом, методом та шляхом розвитку особистості [2]. В основі оволодіння інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» лежить діяльнісний підхід, який полягає у виконанні різних видів навчально-пізнавальних завдань, в ході чого відбувається розвиток мислення, мовлення, творчих здібностей, пізнавальних інтересів. При цьому здобувачі освіти, аналізуючи факти, вчаться робити логічні висновки, приймати самостійні рішення, а також, працюючи у парах або групах і прислухаючись до думки інших, вчаться аргументовано відстоювати власну точку зору. Метою інтегрованого курсу є формування активної позиції учнів й засвоєння його змісту на рівні діяльності.

Застосування практичних методів на уроках інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» має численні педагогічні аспекти, що сприяють ефективному навчанню та розвитку учнів. Такі методи як спостереження, експерименти, лабораторні й практичні роботи, моделювання та проєкти, активно залучають здобувачів освіти до навчального процесу, що підвищує їхню зацікавленість й ініціативність. Залучення до безпосередньої взаємодії з об'єктами вивчення сприяє кращому засвоєнню матеріалу й виробленню вмінь застосовувати отримані знання у реальних життєвих ситуаціях. Таким чином реалізується одне із головних завдань сучасної освіти – підготовка учнів до використання

отриманих знань, умінь та навичок не лише в освітньому процесі, але й за межами школи, що є необхідним для самостійного життя у суспільстві.

Зміст інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» включає знання з фізики, хімії, біології, географії, астрономії, екології, математики, що забезпечує більш глибоке розуміння об'єктів та явищ природи, взаємозв'язків між світом живої та неживої природи, сприяє усвідомленню наукової картини світу, яка «являє собою інтегративну сукупність знань, понять людини про оточуючий світ та саму себе» [1]. Практичні методи навчання дозволяють наочно показати, як ці знання можуть бути застосовані на практиці, що підвищує їхню цінність.

З метою вивчення ефективності застосування практичних методів навчання на рівень знань учнів, їхні дослідницькі навички та пізнавальний інтерес під час вивчення інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» нами проведений педагогічний експеримент, в якому взяли участь учні 5-А та 5-Б класів ліцею №16 міста Житомира. Одним із завдань експерименту було визначити які практичні методи навчання викликають найбільшу зацікавленість у виконанні завдань, підвищують мотивацію до навчання та творчу ініціативу. Як свідчать результати експерименту, для більшості учнів найбільш захоплюючими є ті практичні завдання, які дозволяють їм активно взаємодіяти з матеріалом через експерименти та реальні спостереження, що сприяє кращому розумінню теоретичних концепцій. На їх думку, такі форми роботи роблять освітній процес більш динамічним та інтерактивним. Зокрема, експерименти з тепловими явищами допомогли учням найкраще зрозуміти відповідну тему. Це свідчить про те, що експериментальні дослідження, пов'язані з теплопередачею, тепловіддачею та іншими термодинамічними процесами, були дуже ефективними. Учні мали можливість безпосередньо спостерігати, як тепло передається між тілами, і як це впливає на їхні властивості, що сприяло глибшому розумінню концепцій, які часто є абстрактними в теорії. При ознайомленні з простими механізмами практичне випробування простих механізмів також відіграли важливу роль у пізнанні. Учні змогли на практиці застосувати знання про закони механіки, працюючи з важелями, блоками і похилими площинами. Можливість створювати і тестувати власні моделі механізмів дозволила їм наочно побачити, як функціонують ці принципи, що значно полегшило засвоєння матеріалу. Під час вивчення фізичних властивостей речовин, учні виконують практичні завдання, які включають експерименти з різними матеріалами, що дозволило їм глибше зрозуміти такі поняття, як густина, твердість, електропровідність та інші фізичні характеристики. Спостереження в реальному часі над змінами властивостей матеріалів допомогли їм усвідомити, як ці властивості визначають поведінку речовин у природі. При вивченні теми: «Дізнаємося про Землю і Всесвіт» учні виконують практичні завдання з використанням глобусів, телурію, карт, що забезпечує краще розуміння рухів Землі та їхніх наслідків.

Чималий інтерес здобувачі освіти виявляють й до польових досліджень. Це означає, що учні прагнуть більше практичних занять за межами класу, де вони могли б досліджувати природу і спостерігати різні явища у природному

середовищі. Польові дослідження дозволяють їм не лише вивчати теоретичні аспекти, але й застосовувати знання на практиці.

Результати опитування здобувачів освіти щодо використання практичних методів навчання свідчить про більшу їх зацікавленість у виконанні експериментів та дослідів, що дозволяє їм безпосередньо взаємодіяти з навчальним матеріалом. Такі форми роботи створюють умови активного навчального середовища, яке заохочує учнів до глибшого дослідження тем і кращого розуміння навколишньої природи.

Слід також відмітити, що чимале значення у освітньому процесі належить інтерактивним технологіям. Зокрема, використання інтерактивних платформ, інтерактивних дошок, програмного забезпечення для моделювання та різних електронних ресурсів дозволяє учням активніше брати участь у навчанні. Завдяки інтерактивним технологіям вони можуть не лише отримувати інформацію, але й взаємодіяти з нею, що значно підвищує інтерес і мотивацію до навчання.

Таким чином, практичні методи навчання відіграють ключову роль в освітньому процесі, оскільки сприяють активному залученню учнів до навчального процесу, розвитку їхніх практичних і дослідницьких навичок. Ці методи забезпечують можливість для самостійного пізнання, експериментування та застосування теоретичних знань на практиці. Вони формують у учнів вміння спостерігати, аналізувати та систематизувати інформацію, що є критично важливим для успішного освоєння навчального матеріалу. Практичні методи забезпечують емоційне залучення учнів, мотивуючи їх до навчання через цікаві завдання. Використання таких методів також сприяє розвитку навичок роботи з інформацією різних форм, що є важливим для подальшого навчання і соціальної адаптації учнів.

Список літератури

1. Гончаренко С. У. Формування у дорослих сучасної наукової картини світу : монографія. Київ : ІООД НАПН України, 2013. 220 с.
2. Кремінський Б., Мистюк С., Вернидуб О., Гінетова Т. Діяльнісний підхід як основний критерій ефективності навчання. *Нові технології навчання*. № 98. 2024. с. 104-111. DOI:10.52256/2710-3560.98.2024.98.13